

MAGYAR NÖVÉNYTANI LAPOK

SZERKESZTI ÉS KIADJA

KANITZ ÁGOST.

XIII. KÖT. (ÉVF.) 1890.

140. 141. SZ.

MINDEN JOG FENNTARTATIK.

TARTALOM: Spiraea-cserjéink összeállítása. Spiraearum Hungaricarum enumeratio auctore V. DE BORBÁS. — Violarum species Hungaricae novae auctore V. DE BORBÁS. — Könyvismertetés: RABENHORST-MIGULA Kryptogamenflora von Deutschland V. 1. Lief. SACCARDO Sylloge Fungorum omnium hucusque cognitorum I—VIII. et Addit. ad Voll. I—IV. RABENHORST-REHM Kryptogamenflora von Deutschland I. iii. 31. Lief. RABENHORST-LIMPRICHT Kryptogamenflora von Deutschland IV. 11. Lief. ENGLER und PRANTL Die natürlichen Pflanzenfamilien 1., 18., 20., 30—33., 35. Lief. BECCARI Malesia III. iv. — Halálozások. — Kinevezések. — Szerkesztői posta.

SPIRAEA-CSERJÉINK ÖSSZEÁLLÍTÁSA.

(Spiraearum Hungaricarum enumeratio.)

Irta:

DR. BORBÁS VINCE.

A *Spiraea*-bokrok csinos apróbb fás növények. Kertek, parkok, ligetek és sétateretek facsoportozatai szélén a *Spiraea*-bokrok szép fehér, koszorúforma vesszőikkel rendesen ott ékeskednek. Némelyik faj az erdész kezében is jó hasznavehető bokor, mert mint a *Sp. crenata*, s talán a *Sp. obovata* is, a homokpusztákon is seregesen megjelenik s a homok megkötésével hasznos szolgálatot teljesít.

De a *Spiraea*-bokrocskák növénygeographiai tekintetben is figyelemre méltók. Oly magas hegyek kopasz tetején, mint a Mátra, Szitna, Papuk, Vác mellett, a Pest és Nógrádmegyék határán emelkedő Nagyszál, a Visegrádi, Krassó-Szörénymegyei, Tordai és Brassói magasabb hegyek, a *Spiraea*-bokrok helyenként csoportosan szövetkeznek s az erdőtlen területből kisebb-nagyobb darabot eltakarnak. Némelyik faj a sziklák hasadékában fészkelődik meg, s némely sziklás-

tető talán még ma is erős szikla lenne, ha ók és más sziklatörő bokrok és növények, az idő vasfogával együtt, fel nem aprították volna. Ily tetőkön a *Spiraeák* karakter-növények.

A *Spiraeák* a *Rosaceae* növénycsaládjának egyik nevezetes csapatja. A rózsafélék csoportjában több növénygenus van, a mely cserjés és fűnemű természetben is megjelenik: Igy p. a fűnemű *Poteriumok* (csabafű) közt van cserjés *P. spinosum*, a fűnemű *Potentillók* közt van cserjés *P. fruticosa*, a cserjés szedrek közt van fűnemű *Rubus Chamaemorus*, *R. arcticus*. A *Spiraea* genusának is cserjés és fűnemű fajai vannak s ezek egymástól termetre nézve, sőt a virágok morfológiai és biológiai sajátosságaira nézve is tetemesen különböznek.

A tágasabb értelemben vett *Spiraeákat* termetök és virágjuk szerkezeténél fogva külön genusokra is szokták választani.*

Igy a cserjés fajok *Spiraeák* maradtak. Ezek virágjai pároséltű (flos hermaphroditus), a virág tengelye tányér módra elszélesedik, gyümölcse egy-egy virágban ötönként s a szirmokkal szemközt, a szirmok előtt fejlődik, tehát a kehelyleveleivel váltakozik. Levelök egyszerű, melléklevelök apró vagy egészen elenyészik.

2. A második genus is cserjés, ez a *Sorbaria* (SERINGE) AL. BRAUN. Ennek a virága is pároséltű, gyümölcse szintén ötönként van egy-egy virágban, de helyzete a szirmokkal váltakozik, a kehely leveleinek ellentett, ezen felül a tövön egymással összenő. Ide a Siberiai eredetű *Sorbaria sorbifolia* (L.) AL. BRAUN vagy a régi *Spiraea sorbifolia* L. tartozik, a berkenyefához hasonló, szárnyasan összetett levelekkel, jókora melléklevéllel és ágashogas virágzattal. Néhol ültetik.

3. A fűnemű *Spiraeákat* a *Spiraeagenus* köréből szintén kiválasztották és *Aruncus* meg *Ulmaria* genusokra osztották. A LINNÉTÓL eredő *Aruncus*t a magasabb hegyi vidékeink díszé, a *Spiraea Aruncus* L. vagy *Aruncus silvester* KOSTELETZKY alkotja; kétlaki virágaival és hármával, de szabadon álló apró tüző-gyümölcseivel.

4. Az *Ulmaria* TOURNEFORT genusa fűnemű növény, virágai pároséltűek, gyümölcstüzői pedig ötnél többnyire nagyobb számúak. Levelök szaggatottan szárnyas-hasábú, mel-

* V. Ö. MAXIMOWICZ: Adnotationes de Spiraeis. Acta horti Petropol. VI. i. 1879. 105—261., FRITSCH ZBG. XXXIX. 1889. Sitzungsab. 26—31.

lékleveleik pedig nagyok. Ide a kórós-termetű *Ulmaria pentapetala* GILBERT két fajtájával tartozik, s a vizek partján bőven terem; b) *denudata* PRESL fajtája azonban ritkább (Ipoly-Litke és Stajerlak mellett.) Másik faja az *U. Filipendula* (L.) vagyis a mogyorósgyökerű bajnóca. Ez szárazréteken nő s a homokkötésnek is nevezetes napszámosa.

Hazai cserjés *Spiraeák*ink a megszorított terjedelmű *Spiraeák*hoz vagyis az első genushoz tartoznak és most ezentúl csak is ezekről fogunk szólni.

A *Spiraeák*ra vonatkozó magyar neveknek nem nagy bővében vagyunk. DIÓSZEGI ÉS FAZEKAS a Magyar Fűvészkönyvben bajnócának nevezik, s a *Spiraea* vagyis most *Ulmaria Filipendula* után varjú-mogyoró, a *Sp. Ulmaria* vagyis *Ulmaria pentapetala* után pedig legyezőfü és borvirág neveket is említene. A bajnóca szót DIÓSZEGÉK a nevek mutató táblájában *-gal jelölve, azért ez vagy az ő gyártásuk, vagy ők hozták forgalomba. BAUMGARTEN¹ az *Arun-cust* szakállfü-nek és kecskebábnak, az *Ulmaria Filipendulát* Szent-János-kenyeré-nek, az *Ulmaria pentapetalát* kecskeszakállfü-nek is nevezi.

Az egyszerű levelű cserjes *Spiraeák* három csapatra (*Physocarpus*, *Chamaedryon* et *Spiraria*) szakadnak s ezek során ismertetjük őket. CAMBESSÉDES munkáját, mely az *Annales des sciences naturelles* első kötetében „Monographie du genre *Spiraea*; précédée de quelques Considérations sur la famille des Rosacées” cím alatt a 225—245, továbbá a 352—392. l. jelent meg, figyelemre méltattam, de a munka már kissé elavult. Többet a floristikai munkákból merítettem.

1. *Physocarpus* CAMBESSÉDES l. c. 385. hóllyagos gyümölcsű *Spiraeák*-k.

Gyümölcskéi a tövön összeforradnak, 2—4 magrügyet rejtnek, érett korban felfúvódnak. Melléklevele apró vagy mirigyalakú. Virágzata sátorozó.

1. *Sp. opulifolia* L. spec. pl. I. 489, levele hosszú nyelű, az alja felé ékalaku, többnyire háromkarjú, területét tekintve kerekded vagy tojás-alakú, egyenetlenül kétszer fűrészelt. Virágzata nyeles, sokvirágú, virágnyele vékony, kopasz. Éjszak-Amerikai, hazánkban gyakorta ültetett bokor.

SERINGE DE CANDOLLE Prodromusának II. 542. b) *tomen-*

¹ Enumeratio stirpium in magno principatu Transsilvaniae praecipuis indigenarum II. 46—47.

tella SERINGE fajtát is említ, ennek a virágnyele meg a kelyhe molyhos.

II. *Chamaedryon* SERINGE l. c. 542., t ü s z ö - g y ü m ö l c s ú *Spiraeák*.

Gyümölcszeme egyenként szabad, fel nem fuvódik, többmagú. Levele ép vagy fűrészelt, a melléklevél apró vagy el-tűnik. A virágzat sátorozó, vagy ernyőalakú, a magrügy 5--8.

A) A sátorvirágzat nyeles, a kehely hátra görbül.

a) A sátorvirágzat hosszú és bőven leveles ágak tetején magános, tehát ág tetőző (terminalis) s a szár te-teje felé emelkedik, nem rövid ágakon oldalvást huzódó és fürtöshelyzetű, a minő a b) sorozaté.

aa) A sátorvirágzat egyszerű, magasabb cserjék.

2. *Sp. chamaedryfolia* L. spec. pl. I. 489. (*Sp. flexuosa* FISCHER ap. CAMBESSÉDES l. c. 265, tab. 26!) ága kopasz, szögletes és barázdolt, hajtásai cikcakkosan hajlongók. Levele nagy-ságra nézve ebben a csoportban, középfajta, lándzsás, kurta nyelű, mind a két vége hegyes, a felső fele egyszerűen fűrészelt, kopasz, szárnyas érezetű. Vi-rágsátora sűrű, majdnem gömbölyded s az idei meg-nyúlt hajtásokat tetőzi. Kelyhe tojásdad deltoid. Himje a szirmoknál hosszabb. Magzatja kopasz (CAMBESSÉDES l. c.)

Siberia, néhol pl. Taródházán Vasmegyében, ültetik. Fő-leg összehasonlítás kedvéért iktattuk ide, mert ez a név néha floristikai munkáinkban is megfordúl. REEGL (Gar-tenflora VII. 48.) szerint a következő szám ennek csak nagyobb levelű fajtája lenne.

3. *Sp. ulmifolia* SCOPOLI Fl. Carniol. edit. 2. I. 349. (*Sp. cha-maedryfolia* JACQUIN Hortus Vindob. II. t. 140. non L.) le-vele nagyobb fajta, hazai vad *Spiraeáinknak* e soro-zatában a legnagyobb, tojásdad, hegyes, végre kopasz, leg-feljebb a vastagabb erei kissé pelyhesek, az alja széle-sebb, nyeles, épszélű, felfelé, de jó letről kezdve egyenetlenül és majdnem kétszer fűrészelt. Ágai szögletesek és csikoltak, hajtása kissé hajlongó. Kelyhe tojásdad, himje a szirmoknál hosszabb, gyümöl-cse kopasz, fényes.

Hazánk délibb vidékének magasabb helyein és havasi völgyeiben, különösen sziklás helyeken, — a Herkules-fürdő Domugled hegyétől az Arzsánán, Stajerlakon, Csik-lován, Ruszkabányán, a Szarkó és Retyezát havasokon át (Valearaszka, Klopotiva völgye) Brassóig (Cenkhegy, Törcs-

vár), innen fel (Homoród) Erdély keleti határhegyláncolatán (Tusnád, a Maros forrásánál [HAYNALD!], Szatmár és Marmarosmegyéig (Guttin!, Csebrény, VAGNER eks., Kis-Mező fölött) terjed; nő a Biharhegységben (Vidra, Rév, Feketető), a Tordai Hasadékon, a Szitnán, a Breznói Szkalán s Zólyom m., a Mátrában, a Zágrábi hegyeken meg a Boszniai Vlassich-on is.²

Változik

b) *trichocarpa* BORBÁS. Egész külseje kopasz, hajtásai cikkcakkosan hajlongók. Gyümölcse maradandóan szőrös, főleg a felső fele. Levele nagyobb fajta, csaknem akkora mint az *Ulmus glabræ* (Pili adpressi saepius folliculis quoque perhiemantibus adsunt. Tota glabra ramulis flexuosis. Folia maiuscula fere magnitudine *Ulmii glabrae* MILLER.

Ez ritkább, mint a *leiocarpa* tőalak. A Retyezát Valearaszka-vidékén s Petrozsény mellett Zsiéc völgy sziklás helyein szedtem. A Görzi növény is *leiocarpa*.

A *Sp. Banatica* JANKA, mely a M. T. Akad. Math. és Természett. Közlem. XII. 166. rövid leírás kíséretében jelent meg, nagyobb fokú szőreze, nem cikkcakkos hajtásai és széles terjedelmű inflorescentiája következtében térne el, s Krassó-Szörénymegyében a Golechegyen terem. Azt hiszem, hogy a *Sp. Banatica* nem más, mint a *Sp. media*, mely ezen a vidéken nem ritka. A *S. media* hajtása is szögletes vagy csikolt, de a szár eleit a pehely eltakarja. Innen ered az a tévedés, hogy a *Sp. mediának* hengerded szára lenne.

bb) A sátorvirágzat összetett. Nagyon apró, alig arasznyi bokrocskák.

4. *Sp. decumbens* KOCH in STURM Flora Deutschl. XIV. 62, levele fordított tojásdad vagy hosszas, tompa, egyenetlenül és csaknem kétszer fűrészelt, a fűrészfogak nagyon hegyesek, — az alja épszélű, nyélbe keskenyedik, egészen kopasz. Ágai is ilyenek, hengerdedek és simák. Hímje akkora hosszú, mint a szirmok. Alig arasznyi futó bokrocska. Carnia havasain.³

² NEILREICH Aufz. der in Ungarn. beob. Gefässpfl. 325. hazánknak éjszak-nyugatibb és más helyeiről is említi. En ezeket mint ismert anyagot, itt felsorolni szükségesnek nem tartom és leginkább a magam tapasztalataira támaszkodom.

³ Összehasonlítás kedvéért.

5. *Sp. Hacquetii* FENZL et C. KOCH im REGEL Gartenflora III. 1854. 400. levelei hosszas vagy fordított tojásdadon hoszsak, a közepén felül egyenletesen és nagyjából fűrészelttek, fűrészfogai hegyesek, különben épszélűek, nyélbe keskenyednek. Hajtásai hengerdedek s a levéllel együtt szürkellőn pelyhesednek, csak nem molyhosak. Hímje akkora hosszú, mint a szirmok. Tirol déli, Oroszország északi részén.

b) A virágzat kurta hajtásokon az ágak oldalából sűrűen nő ki, fürtös helyzetű, az oldalvást álló kurta ágacskák nem nagyon levelesek, apróbb levelűek, mint az a) sorozatban, azért a vessző alakú hajtások, a vesszőkön oldalvást hosszan terjedő és sok sátorvirágzattól, szép fehér koszorú alakúak.

aa) A levél közép nagyságú, inkább tojásalakú.

6. *Sp. media* SCHMIDT Oesterr. allg. Baumz. 1792. 53! (non PURSH Fl. Amer. sept. ed 2. II. 342.) hajtása, kelyhe, virágjának a nyele, valamint levél visszája szürkén pelyhes; a hajtás a lefutó vonalaktól kissé szögletes, a hol ezek a vonalak elmosódnak, hengerded, levele tojásdad vagy lándzsás, hegyes, egész épszélű vagy csak a csücsán van, mind a kétoldalon, egy-két törhegyű foga, erezett, mind a két oldala, de főleg az alsó pelyhes, az alja gyakran hegyes. Sátoroldalt áll, a kocsányja csak az alsó felén leveles vagy csak az alsók levelesek. Kelyhe hátra görbül, hímzála hosszabb a szirmoknál. Virágának és gyümölcsének a nyele, valamint a gyümölcs is pelyhes. (*Sp. Banatica* JANKA Akad. Közl. XII. 1876. 166. *Sp. chamaedryfolia* KITAIBEL Addit. 296.) Pelyhesség a vénebb ágakon is látható.

Hazánk 700—1000 méter magasságú hegyeinek kopasz tetőin, helyenkint bőven, kivált a haza közép tájain, néhol a következővel vegyest, p. a Mátrában, a Nagyszálon Vác mellett, a Mecseken, továbbá Visegrádon, Esztergom körül (Két-ágú hegy, Sztrázsa hegy, Sz.-Györgymező a Palotahegy sziklái, Kesztölc, az Órhegyen Bajna m., a Galla hegyek tetején, FREICHTINGER!) Hutánál (Nógrád megyében (SADLER!), a Kövesdi hegyeken Hontmegyében, a Havaskő hegy tetején Pilis-Maróthnál, Dömösön a Préposthegyen s Börzsöny vidékén (FREICHTINGER), Zólyom m. a Njeresnica völgyében (FREYN), Krassó-Szőrény megyében a Kukujova hegyén, a Herkules-fürdő Domuglet-

jén, ⁴ Kalnik hegyén Horvátorsz., Szlavoniának Papuk nevű hegyén. Serbia (Ravanica Cupriana), Biokovós Bosnia vidékein is. Az utóbbi helyeken pelyhessége majdnem oly sűrű, mint a *Sp. canadé*; var. *leiantha* BORBÁS Vas megye növényföldrajza stb. 313. Taródházán ültetve.

7. *Sp. oblongifolia* WALDSTEIN et KITABEL Plant. rar. Hung. III. 261. t. 235. W. Enum. horti bot. Berlin. I. 1809. 541. Koch Synops. Hajtása, a virág nyele meg a kelyhe kopasz, szára körülbelül egy méter magas; ága a levelek lefutása következtében elmosódottan szögletes; levele inkább lándzsás, mind a két végén hegyes, vagy kissé hosszas-lándzsás, rövid nyelű, egészen épszélű v. a teteje felé kevés fogú, sárgás zöld, a színe kevés szőrű, a visszája pelyhes, végre — KITABEL szavai szerint — a vastagabb ereken meg a levél szélén csak kevés szőr marad, lekopaszodik, („demum, ciliis quibusdam persistentibus, calvescentia“). Virág sátora 30—40 virágú s egész thyrust alkot. Kerekded szirma a hímeknél rövidebb, gyümölcse pelyhes. (*Sp. glabrescens* SIMONKAI Erdély ed. fl. 213. *Sp. Pikoviensis* KERNER Veget. verh. n. 522., non BESSER, *Sp. chamaedryfolia* SCHLOSSER et VUKOTINOVICH Fl. Croat. 116. *Sp. crenata* A. RICHT. MNL. XI 163., Term. rajzi füz. XII. 3. non L.)

A Mecseken (máj. WALDSTEIN et KITABEL) Horvátország kopasz tetőin p. a Bielo Iasicán, a Kalnikon, a Szilvácsán (Velebit Brassani m.), a Váci Nagyszálon, a Disznó- és Saskövön a Mátrában, u. i. a Zágasváron, Kis-Tugar köszikláin, az erdőben (Nógrádm. RELL), Remetehegyen Lóc m. (HAYNALD!), a Szitnán!, Szklenófürdő és Teplicske (Liptó, HEUFFEL) m., Murány várán s Torockó hegyein. A Slavnik-on is (TOMMASINI). A hajtások emelkedett vonala egymás mellett majd a következő levélig lefut, majd előbb elmosódik. Inkább az előbbi fajtája.

A *Sp. oblongifolia* megjelenésének első forrását a „Descriptiones et icones plantarum rariorum Hungariæ“ keltétől, 1812-ből idézik, holott WILDENOW i. h. 1809-ben már a *Sp. oblongifolia* leírásának lapjára és képe számára hibátlanul hivatkozik. Bizonyos ebből, hogy KITABEL e nevezetes munkájának III. kötetében megjelent növé-

⁴ E hegyen néhol ez, néhol pedig a *Sp. ulmifolia* található, de mind a kettő bizonyosan nő itt.

nyeket nem 1812-ből, hanem előbből kell datálnunk, különben WILDENOW 1809-ben pontosan nem idézhetné.⁵

8. *Sp. cana* WALDSTEIN et KITABEL Plant. rar. Hung. 252, t. 227.

Sp. incana KITABEL Addit. 296! a kép szerint tarackol, $\frac{1}{3}$ — $\frac{1}{2}$ méter magas, nagyon ágas cserje, hajtása virágnyele, a levél visszája, valamint a kelyhe is szürke pelyhes*, levele tojásdad vagy hosszús, hegyes, némelyik egy kissé fogas, de leginkább épszélű, rövid nyelvű, főleg a visszája állandóan szürke pelyhű, majdnem selymes. Virágzata sokvirágú, a kép szerint eleinte fürtös, kurta nyelvű, a virágok nyelei, KITABEL szerint, alig 3 vonal hosszúságúak, végre gyümölcséréskor sátor, laza, a kocsánnyal együtt pelyhesedő. Virága apró, hímje akkora hosszú, mint a szirmok. Gyümölcse pelyhes, a felegyenesedő kehely az aljához simul, a termőszál szétterjed. A virágzat gyakran bracteolákat visel.

Horvátországban a Plitvica tavak mellett Milanovo Jezero szikláin, továbbá a Velebit legmagasabb tetőjén, a Monte Santón és Mali Halán vidéken a Horvát, valamint a Dalmát területen is. Serajevó m. is (KNAPP). A Risnyákon (SADLER Litt. 7.) hihetőleg a *Sp. media* SCHMIDT nő, mely néha egészen akkora pelyhes, mint a *Sp. cana*, de még sem oly szürke színű.

bb) a levél apró, fordított tojásalakú, a nyele felé hosszán és ékalakúan elhegyesedik, mint a *Sp. hypericifoliae*, melytől a nyeles virágzat különbözteti meg. A levél erezet leginkább három-ágú.

9. *Sp. crenata* L. spec. pl. edit. 1. 489 (non ASCHERSON), levele meg a hajtása pelyhes, végre csaknem kopasz, deres-szín, fordított tojásdad vagy széles ellipticus, ékalakúan nyélbe keskenyedik, hegyes, egészen ép, vagy csipkésen fogas, lent épszélű, többé-kevésbé világosan háromerű. Sátora majdnem ernyő alakú, oldalvást a rövid hajtásokat tetőzi, a virágnyele pelyhes, hengerded, kelyhe háromszögletű, pelyhes és felegyenesedő, hím szála a szirmoknál hosszabb, gyümölcse kopasz, a termő pelyhes. Vesszős cserje $\frac{1}{2}$ —1 méter magas (*Sp. crenata* b) *glaucoscens* KITABEL Addit. 297.)

⁵ v. ö. Pótfüzetek a Term. Tud. Közl.-höz iv. 188—189. l.

* A gyenge lefutó vonalakat ennek a pelyhes hajtásán is látni.

Erdély hegyein (Koppánd, Brassó), néhol a Magyar haza közép tájain is (a Mátrában, Kutjaváron, Érd mellett), sőt homokos mezőkön is (Vacs, Erdőhegy, Tatár-Szent-György m., Tököl m. a Csepelszigeten), Heves erdeiben, s ültetve több helyen.

- 2 10. *Sp. Pikowiensis* BESSER! Enum. pl. Volhyn. p. 46 (*Sp. hypericifolia* ? *Besseriána* SERINGE? in D. C. Prodr. II. 543) zöldellő színű, hajtásai elmosódva szögletesek, kopaszak, levele apró, fordított tojásdad, de hosszan és ék alakúan elkeskenyedik, a színe kopasz, a visszája meg a széle gyengén pelyhes, egészen ép, tompa, vagy a hajtások nagyobb levele a csúcán fűrészelt, hármás-erű. Virágzata oldalt és leveles ágacskákon áll, ernyőalakú, kopasz; kelyhe háromszögletű alabból kihegyesedik és hátra görbül, szirma az előbbiénél valamivel apróbb, a hímeknél rövidebb, termője kissé szőrös.

Heves erdejében ritka (JANKA in herb. HAYNALD! calyce erecto) az előbbihez átmenetel.

Pikow mellett Podoliában, Elisabethgrad m. Oroszországban. Ugy látszik, csak a *Sp. crenata* kopaszabb alakja. Ha LINDEMANN determinációja helyes, akkor a *Sp. crenatifolia* C. A. MEYER is ide tartozik.

B) A virágzat nyeletlen, inkább ernyőalakú, a kehely felegyenesedve marad, a levél erezete elágazó.

11. *Sp. hypericifolia* L. spec. pl. ed. 1. 489. zöldellő színű, ága kopasz, hajtása pelyhes, levele fordított tojásdad, vagy lapátalakú, egészen kopasz, vagy csak a fiatal a csúcán kissé pillás, épszélű, vagy csak kevésfogú, elmosódva szárnyaserű, majd nem háromerű. Sátorvirágzata az ágak felső felén csoportosodik, kelyhe tojásdad-deltoid. Virágnyele kissé szőrös, hosszúra nyúlik, himje a szirmoknál rövidebb, gyümölcse lekopaszodik.

Hazája LINNÉ szerint Canada, de gyakran ültetik. Közegen a Günser-ek szöllei közt.

A *Spiraea obovata* WALDSTEIN et KITZABEL, melyet WILLDENOW* hazánkából ismertet, bajosan más mint a fogasabb levelű *Sp. hypericifolia* L. WILLDENOW leírásából az utóbbik ellenében mást, mint a jobban fogas, tompafogú és eres leveleket különbségül kitüntetni nem lehet. Az egész növény máig nagyon kétes, KITZABEL herbariumá-

* Enumeratio plant. horti r. bot. Berol. 1809. 541.

ban a catalogus szerint „ab WILDENOW“ jelzéssel meg volt, de ma a gyűjteményből oda van. CAMBESSÉDES I. c. 359. csak WILLDENOW szavait ismétli, minden más megjegyzés nélkül. HAZSLINSZKY⁷ a Sárosmegyei Malaveszán említi a *Sp. obovatá*hoz közeledő bokrokat, de ezek se az igazi *Sp. obovatá*-k. NEILREICH, WILKOMM és LEDEBOUR a *Sp. obovatá*t a *Sp. hypericifoliá*hoz vonják⁸, DE CANDOLLE Prodromusa (II. 543.) meg ASCHERSON⁹ ellenben, minden esetre helytelenebbül, a „*Sp. crenata* L.“-vel egyesítik, mert az utóbbi virágzata nem nyeletlen, mint a *Sp. obovatá*é.

Végre NEILREICH¹⁰ WILLDENOW gyűjteményének *Sp. obovatá*-ját vizsgálván, azt állítja, hogy a *Sp. obovata* levele fordított tojásdad, háromerű, nagyon tompa, s a teteje nagyjából cspkés, hogy sátorvirágzata számos, oldalvást a vesszőkön nyeletlen, apró s hogy apró levlek fogják körül. WILLDENOW *Sp. obovatá*ja tehát KOCH Synopsisának *Sp. obovata*-jával meglehetősen megegyezik, de a virágnyele hosszsan megnyúlik, nem kurta, mint a „*Sp. obovata* KOCH“-é (non WALDSTEIN et KITABEL in WILLDENOW I. c.), vagyis a mi következő számunké. NEILREICH ezek után helyesli C. KOCH véleményét, a ki REGEL Gartenfl. III. 409—410, valamint dendrologiájában is a 323—324. a *Sp. obovatá*t a levél mélyebb cspkéi és piros termője alapján a *Sp. hypericifolia* fajtájának tartja¹¹ és „*Sp. hypericifolia* var. *Pannonica* C. KOCH“-nak nevezi. Mi C. KOCH és NEILREICH véleményét szintén helyesnek tartjuk, de egy szabályszerűen megnevezett kétes növénynek (*Sp. obovata*) még egy újabb névvel való (var. *Pannonica* C. KOCH) megtarhelését szűkségtelennek tartjuk.¹² HAZSLINSZKY Fr. Magyarhon ed. növ. fővész. kézi k. 86. NEILREICH után haladva a *Sp. obovatá*t szintén *Sp. hypericifolia* var. *Pannonica* C. KOCH néven említi, de hogy az országban hol terem, sem ő

⁷ Éjszaki Magyarhon viránya 86.

⁸ NEILREICH Diagnosen 44., CARL KOCH in REGEL Gartenflora III. 1854. 409, LEDEBOUR Fl. Ross. II. 13., WILKOMM, Forstliche Flora 2. Aufl. 386.

⁹ Flora der Provinz Brandenburg 176.

¹⁰ Anz. der in Ung. und Slav. bisher beob. Gefässpfl. Nachtr. und Verbess. 1870. 99

¹¹ REICHENBACH Fl. Germ. excurs. 626. a foliis... subtus glaucescentibus-t is kiemeli a *Sp. hypericifoliá*val szemben.

¹² MAXIMOWICZ l. c. 179. helyesebben b. *Sp. obovata*nak mondja.

nem tudja, sem NEILREICH WILLDENOW cédulájáról meg nem alapíthatta. Lehet hogy a *Sp. hypericifoliának* szélesebb és kurtább, a tetején jobban kerekített tompa levelű ültetett alakja; ez lehet az oka, hogy idáig hazánkban vadon nem lelték. BIELZ¹⁸ szerint Erdély Tepej hegyén nőne, de idáig igazi *Sp. obovatát* Erdélyből se látunk. KERNER a Vegetationsverh. von Ungarn 523. száma után a Mátrában gyanítja, de a *Sp. crenata* b) *glaucescens* KITAIBEL Addit. 297., melyet KERNER *Sp. obovatának* gondol, nyelesvirágzatú. A *Sp. crenata* b) *glaucescens* KITAIBEL a catalogus szerint szintén meg volt KITAIBEL gyűjteményében, de most ez is oda van.

12. *Sp. brevipes* M. (*Sp. obovatu* REICHENBACH Fl. Germ. excurs. 626. KOCH Synops. Fl. Germ. ed. 2. 1022. non WALDSTEIN et KITAIBEL) alacsony deres-színű bokor; levele szélesebb és kurtább, fordított tojásdad, hosszan és ékalkúán elkeskenyedik, apró, a csúcsa lekerekített, épszélű, az alsóbbak, valamint a hajtások nagyobb levele a csúcson csipkésék, a visszája deres szín, kopasz, vagy a fiatal pelyhes, hármás érű, virágzata a vesszőkön kétsoros, nyeletlen, egymástól egy kissé távol esik, virága apró, virágnyele kurta, a kehelynél alig kétszer hosszabb, kelyhe tojásdad háromszögletű, felegyenesedő, a szirmok fodított tojásdadok, észre vehetően nyakasak, kissé csorbitottak, a hímeknél nem rövidebbek, gyümölcse kissé szőrös vagy kopasz. (*Sp. crenata* ASCHERSON l. c., non L.) Schweiz és Franciaországban.

A *Sp. hypericifoliától* kurtább virágnyelét, kurtább és szélesebb, deres színű s a csúcán csipkés levelét a *Sp. crenatától* pedig nyeletlen virágzatát tekintve tér el.

III. *Spiraria* SERINGE in DE CANDOLLE Prodr. II. 544. A virágzat ágashogas, ágtetőző, azaz az ágak tetején thyrsus (viráglomb) alakra folyik össze, a kehely háromszögletű, hátra görbül, termője szabad, gyümölcse fel nem fuvódik, magrügye 9—12, levele hosszas, nagyobb fajta, fűrészelt, melléklevele apró. Viráglombos *Spiraeák*.

13. *Sp. salicifolia* L. spec. pl. ed. I. 489., levele kurtanyelű, hosszas lándzsás, aránylag keskeny, egyenetlenül fűrészelt, kopasz.

